
MELLOMKIRKELIG RÅD

OSLO

29.-30.08.2000

MKR-SAK 17/00

**DEN NORSKE KIRKE OG OG TIÅRET TIL
OVERVINNELSE AV VOLD. PROSESSAK**

råd deltar Einar Weider, Kristin Fehn og Hans Morten Haugen, den siste som koordinator av gruppen.

Kirkerådet og Mellomkirkelig råd utfordres til å gi anbefalinger til den videre oppfølging av dette arbeidet, gjerne med utgangspunkt i det foreløpige notatet. Den videre oppfølgingen må stimulere til et mangfold av tiltak med utgangspunkt i vårt kristne kall. En samling rundt ordet og bønner kan for mange være vel så viktig som det konkrete utadrettede arbeidet. Notatet forsøker å si noe mer om dette.

På bakgrunn av mange gode erfaringer fra økumenisk arbeid i det siste, er det viktig at Tiåret bli felleskirkelig så snart som mulig. Det er på bakgrunn av dette at det er valgt å ikke prioritere en omfattende satsing på bruk av internet til slike organisatoriske forhold er avklart. Noe informasjon vil bli lagt ut på Den norske kirkes hjemmesider tidlig på høsten.

Forslag til vedtak:

1. *Kirkerådet / Mellomkirkelig råd takker for å ha blitt informert om arbeidet med en-tilrettelegging for oppstarten av Tiår for å overvinne vold i Norge.*
2. *Kirkerådet / Mellomkirkelig råd gir sin tilslutning til den tenkningen og de planer som er skissert i det foreløpige notatet, og vil i det videre arbeidet særlig legge vekt på:*
  -
  -
3. *Kirkerådet /Mellomkirkelig råd ber om at en sak om Dnks deltakelse i Tiåret fremmes for Kirkemøtet 2001.*

FELLESKIRKELIG PLATTFORM FOR TIÅR FOR Å OVERVINNE VOLD

Kirkenes Verdensråds »Decade to Overcome Violence» skal lanseres internasjonalt 3.februar 2001. Norske organisasjoner og kirker ønsker å finne et samarbeidsgrunnlag for gjennomføringen av dette Tiåret i Norge, og sammen med partnere i andre land. Dette dokumentet er grunndokumentet i denne prosessen, og vil danne utgangspunkt for de enkelte organisasjonenes eget arbeid med utvalgte av disse punktene.

Bruk av vold oppleves av utøverne som en måte å løse konflikter på. Vold kan også være et tegn på manglende mestring eller mangel på handlingsalternativer. Mye har til nå handlet om å forstå overgrepene. Som kirke må vi imidlertid alltid spørre etter virkningene for dem som er dårligst stilt – hos ofrene. Utgangspunktet vårt er at vi trenger kristne ansatte og frivillige som – også gjennom den inspirasjonen de finner i Bibelen – våger å stå opp mot overgrepene. Samtidig må vi prioritere arbeid for å forhindre at vold i det hele tatt blir valgt som løsning.

Dokumentet forsøker ikke å gjøre utfyllende rede for alt det som skjer i kirkelig regi. Noe av dette er allerede omtalt i et lite hefte kalt »Møt volden – kirkelig arbeid mot maktesløsheten». Vår utfordring er å peke på de områdene hvor det ropes etter større kirkelig nærvær. Samtidig kan noe av det arbeidet som allerede er startet gis ekstra tyngde. Ønsket er at menighetene skal preges av dette arbeidet i større grad, og få et mer bevisst forhold til det som er kirkens unike bidrag.

Gjennom dette Tiåret kan menighetene få hjelp til å prioritere. Tiåret kan også bidra til å frigjøre midler for å hente inn nye krefter, men samtidig styrke arbeidet med å rekruttere frivillige. Ønsket er ikke at dette Tiåret skal presenteres som et nytt stort tiltak som kommer oppå andre menighetsaktiviteter. Snarere skal Tiåret være en hjelp for menighetene til å se sin oppgave i sitt nærmiljø, og finne de riktige tiltak. Alle er enige om at krenkelser av mennesker som vold er et uttrykk for, må møtes med et diakonalt, kirkelig nærvær. Det kan også være lettere å målrette arbeidet dersom det finnes ressurser på nasjonalt, regionalt eller lokalt nivå.

Tiåret faller sammen i tid med FNs "Decade for a Culture of Peace and Nonviolence for the Children of the World 2001 – 2010". Siden kirkelige organer her ligger i forkant av de politiske myndigheter, kan vi også prege dette Tiåret. Det betyr at det kirkelige arbeidet på den ene siden er bevisst på sin særegne kirkelige rolle, samtidig som det søkes alliansepartnere utenfor det kirkelige miljøet i bekjempelse av vold.

Utgangspunktet for at vi velger å engasjere oss innenfor dette Tiåret er at vi erkjenner at volden er et problem. Likevel er det viktig at arbeidet ikke bidrar til å bygge opp under den oppfatningen som er skapt i media om at volden er sterkt økende, og at spesielt ungdom er en voldelig gruppe. Det nye er at vold er mer synlig på gata og i byene generelt.

Samtidig som vi må fokusere på hva vi som kirker og kirkelige organisasjoner spesielt kan bidra med, må vi også løfte fram mulighetene som ligger i bønn og hvile. Som kristne kan vi også legge alle våre bekymringer fram for Gud og la ham bære våre liv. Dette gjelder ikke minst i arbeid som krever mye, og hvor motbakkene kan være mange og bratte.

Jesus sier: *"Kom til meg alle dere som strever og bærer tunge byrder så vil jeg gi dere hvile. Ta mitt åk på dere og lær av meg, for jeg er tålsom og ydmyk av hjertet, og dere skal finne hvile for deres sjeler. For mitt åk er godt, og min byrde er lett."* Matt 11, 28-30

MÅLSETTINGER FOR TIÅRET FOR Å OVERVINNE VOLD:

Menighetene og lokalforeningene skal:

- Oppleve at Bibelen gir inspirasjon til å tenke nytt og kreativt rundt arbeidet mot vold
- Legge til rette for aktiviteter og lavterskeltilbud for ungdom
- Styrke samarbeidet med kommunale instanser som arbeider for å avhjelpe volden
- Utvikle nye samværsformer - også gudstjenesteformer - som bygger fellesskap

Nasjonale kirker og kristne organisasjoner skal:

- Formidle inn i en norsk kirkevirkelighet arbeidet som blir gjort internasjonalt
- Legge til rette for at menighetene kan hente ut midler til konkrete prosjekter
- Arbeide overfor myndighetene i Norge og internasjonalt for å redusere volden
- Presentere nye liturgiske elementer for menighetene.

TILNÆRMINGER I TIÅRET FOR Å OVERVINNE VOLD

Vi ønsker å bygge på fire påstander for å gi en retning til dette arbeidet:

- Volden må møtes av modige mennesker
- Budskapet om forsoning forplikter oss også i dag
- Vi må som kirke legge til rette for alternativer
- Omvendelse fra vold krever omsorg og tydelighet

Våre kristne søstre og brødre kan lære oss mye fra deres arbeid for rettferdighet og menneskelig verdighet. Dette perspektivet kan summeres i tre ord: Se, tenke og handle. I arbeidet med Tiåret er dette også en viktig tilnærming. Ofte famler vi med å mestre det første av disse tre stadiene. Vi må se hva som skaper voldelige tendenser og hvorfor vold blir holft fram som en effektiv måte å løse konflikter på.

Ved å knytte dette opp mot arbeidet innenfor Tiåret, kan grunnlaget for arbeidet presenteres.

Avsløre (evt. dokumentere) vold

I dette ligger både dokumentering og forskning av vold, og bevisstgjøring på hva som er vold. Ikke minst gjelder dette såkalt skjult vold, som det nødvendigvis vil være mer av i hjemmene og i kirkelige og andre religiøse sammenhenger enn i det offentlige rom. Å se på hvordan lovverket fungerer er en oppgave her. I kirkelige sammenhenger vil koblingen makt og vold være viktig, dessuten å se på teologiske 'begrunnelser' for voldsutøvelse (for eksempel 'den man elsker, tukter man', eksorsisme, kvinneundertrykkelse og seksualisert vold). Såkalt strukturell vold er en annen ting som trenger å utredes her.

Forhindre eller forebygge vold

Hvordan kan vold unngås? I dette ligger både å se på grunnleggende strukturer, rammer og forutsetninger, og konkrete voldsforebyggende tiltak. Til det første vil det ikke minst være viktig å se på sammenhengen mellom vold og fattigdom. Viktige voldsforebyggende tiltak hvor kirken særlig kan spille en rolle, er innsats i lokalmiljø både i Norge og i andre land.

Lege/helbrede etter voldsovergrep

Dersom det er slik at vi alltid vil ha vold, vil vi også alltid ha voldsoffer. Det er ikke minst en særskilt oppgave for kirken å sørge for voldsofre. Dessuten har kirken stor kunnskap og lang erfaring i forsoning, som er en forutsetning for å kunne reparere brutte relasjoner som alltid

vil komme etter en voldssituasjon (enten vi snakker om gatevold eller krig mellom land). Dette er arbeid hvor sjelesorg og liturgiarbeid kan gå hånd i hånd med tradisjonelt teologisk arbeid

KRISTENT GRUNNLAG

Å skape fred

Fredsengasjementet til norske kirker og kristne organisasjoner må søke til kilden, til Bibelen. Jesu budskap om bot og omvendelse taler ekstra sterkt inn i vår tid. Vi kan øse rikt fra våre kilder. Andre religioner har en tilsvarende utfordring. Religioner har et spesielt ansvar for å ikke selv være årsak til ufred og splid.

Vi ser en stor utfordring i å skape en teologi som er robust. Teologien må være robust for å møte den smerten og den fornedrelsen som volden bringer med seg. Teologien må samtidig oppleves som relevant. Det er derfor sentralt at vi får en dreining i perspektivet for kirkens fredsforkynnelse til å kunne være hos offeret for den direkte volden.

Kirkens fredsengasjement er behandlet i boken »Fredsveien» av den svenske biskop Martin Lönnebo. Fundamentet for å ville gå på fredsveien, er vilje til å forstå andre mennesker og unngå å hevde seg selv på bekostning av andre.

Han peker videre på noen forhold som sammen danner »fredsveien»:

- Respekt for livet; for å arbeide mot det som bryter ned.
- Frihet; for at alle grupper og individer skal ha frihet til å gjøre det gode.
- Kunnskap; for å kunne skjelne, forstå og utfordre.
- Rettferd; for å hindre utbytting og fattigdom som fører til krig.
- Deltakelse; for å fremme kommunikasjon, tillit og avhengighet.

Av disse omtaler Lönnebo særlig frihet og rettferd. Frihet og rettferd fungerer gjensidig forsterkende og bidrar til å berede grunnen for en positiv fred. Dette må ikke forstås som at fravær av rettferd eller frihet aldri fører til fred, men snarere at arbeid for fred også foregår gjennom å sette fanger fri eller arbeide for rettferdighet.

Kirken som lys og salt i verden

Jesus oppfordret oss til å be for dem som forfølger oss. Hans vekt på omvendelse og kall til et liv i tjeneste må også tydeliggjøres innenfor et Tiår mot vold. Vi har anledning til å gå dypt inn i den kristne lære for å finne retninger for arbeidet.

Kristendommen er ingen passiv religion. Snarere peker Bibelen på at gode gjerninger er en frukt av omvendelsen. Dette har skapt et grunnlag for et kirkelig engasjement for fred i mange områder. Samtidig er kristne i mange land selv ofre for vold – forklart utelukkende med at de er kristne. Stilt overfor slike situasjoner velger noen å svare med vold, mens andre forsøker å finne fredelige måter å overleve på som kirke.

Kirkene er til stede i nær sagt alle deler av verden. I mange områder er kirken den samfunnsinstitusjonen som er best egnet til å løse konflikter. Kristne blir ofte identifisert som brobyggere i ulike fredsprosesser. Vi er i Kristi kjærlighet, en kjærlighet som gir frimodighet. Guds fred, fred i hjertene og fred mellom folkene henger derfor så sentralt sammen.

Samtidig ser vi at kristne i noen områder er av de første til å gripe til våpen. Bevisstheten om kirkens fredskall er derfor ikke like sterkt til stede hos alle mennesker. Bibelen formidler også et budskap som kan begrunne splid og hevn. Hvilken bibellesning er velger, henger i stor grad sammen med menneskesyn og Gudsbylde.

Kyrie Eleison – Herre miskunne deg!

I møtet med en verden der hatet vinner nytt terreng, trenger vi denne bønne.

Å være tilstede

Hvis kirken skal kunne bidra til å bekjempe vold, så handler det også om å forebygge vold. Og da handler det om å være tilstede. Ikke minst blant unge mennesker. Der identitet formes, der gamle bånd brytes og nye skal knyttes, der trygghet og nærhet er mangelvare, der man er på leting etter tro og innhold i livet. Der må kirken være! Der må vi følge Jesu eksempel og være virkelig tilstede i menneskers liv.

Jesus tok seg tid sammen med enkeltmennesker. Han engasjerte seg i deres liv. Når den samaritanske kvinnen spør ham om "livets vann" (Joh. 4), serverer han ikke en velformulert kirkelig lære, eller en høytsevendende preken, men tar utgangspunkt i livet hennes, og viser henne at han bryr seg.

Svært mye av det som forårsaker vold, knytter til identitet, enkeltmenneskers opplevelse av seg selv. Aggresivitet, bitterhet, gjengjentalitet (behov for tilhørighet), hat og selvhevdelse. Som kirke er vi kalt til å hjelpe mennesker med å forme sin identitet i lys av en kristen tro. Jes 43,4: *"Du er dyrebar i mine øyne, aktet høyt og elsket av meg."*

Jesus skilte ikke mellom hvilke mennesker som var "verdige" hans tid og tilstedeværelse. Dette er også en utfordring i møte med mennesker som står bak overgrep. Å møte overgriperen som et medmenneske er også en måte for å løfte fram menneskers verdighet. Når han er gjest hos tolleren Sakkeus, og fariseerne kritiserer ham, sier han til dem: *"Gå og lær hva dette betyr, det er barmhjertighet jeg vil ha, ikke offer."* (Matt 9,13)

I møte med den problematikk som skaper og er årsak til vold, utfordres vi til å være tilstede, til å møte mennesker der de er, og til å formidle det bibelske menneskesyn - At hver enkelt er dyrebar i Guds øyne, aktet høyt og elsket av ham.

OVERGRIPENDE PERSPEKTIVER

Selv om det er nødvendig å bruke ulike tilnæringsmåter, avhengig av om en utfordring best lar seg løse på lokalt eller internasjonalt nivå, er det noen overgripende perspektiver som må prege dette Tiåret.

1. Arbeide med årsaker til vold og se ulik voldsbruk i sammenheng
Familievold fører ofte til at ofrene blir mer voldelige i det offentlige rom. Denne kjennsgjerningen burde prege samarbeidet innenfor Tiåret. I denne sammenheng er det særlig viktig å se på virkningene av rusmisbruk. Det økte alkoholforbruk som i stadig større grad også preger kristne, må ikke forties. Samtidig må kirken være den første til å unngå negativ stigmatisering og klientskaping av personer som har dårligere forutsetninger gjennom en dårlig oppvekst.

2. Finne en fellesreligiøs plattform for arbeidet

Tiåret er initiert og planlagt av kirker og kristne organisasjoner. Likevel er det opplagt at vi i dette arbeidet til komme lengre gjennom å samarbeide med og styrke arbeidet hos religioner og livssyn, i Norge representert blant andre ved Islamsk råd og Human-Etisk Forbund. Med disse og flere andre er det allerede formelle samarbeidsrelasjoner både gjennom Samarbeidsråd for Tros- og livssynssamfunn og Nasjonal dialog mellom tros- og livssyn i regi av Verdikommisjonen. Internasjonalt finnes også mange sentrale nettverk som består av mennesker med en sterk personlig forpliktelse på å skape fred.

3. Bygge på kjennskapen om hva vold gjør mot særlig utsatte grupper

Gjennom dialogen med taterne ser vi hvordan overgrep og forsøk på assimilering har skapt sår som er umulige å hele. Også andre nasjonale minoriteter har opplevd at deres egen kultur er tråkket på slik at de også selv har følt skam over eget opphav. En slik situasjon er en særlig utfordring for et kirkelig arbeid som har som målsetting å bekrefte ethvert menneskes verdighet. Også i møte med etniske minoriteter har kirken ansvar for å integrere disse, og samtidig markere avstand mot stigmatisering og utestengelse.

NORSKE PERSPEKTIVER

Grunnleggende observasjoner:

1. Noen kirkelige institusjoner har sitt arbeid spesielt rettet inn mot utsatte mennesker i samfunnet. Kirkens Bymisjon er av disse. Kirkens Bymisjon regnes som en relevant samarbeidspartner av både kommunale og andre frivillige organisasjoner i de byene hvor de har sin virksomhet. Kirkens Bymisjon har også vist en stor grad av nytenkning og evne til å tilpasse arbeidet til de lokale omgivelsene. Eksempelvis har Kirkens Bymisjon i Vestfold et arbeid som særlig var rettet mot foreldre som hadde barn i ekstremnasjonalistiske miljøer. Kirkens Bymisjon i Trondheim og Stavanger samarbeider med "Natteravnene". I Oslo er Kirkens Bymisjon (gjennom Kirkens SOS) ansvarlig for å holde Domkirken natteåpen for mennesker som trenger det. Kirkens Bymisjon er kanskje den kirkelige virksomheten som har lykkes best i å være synlig på gata. Her synliggjøres også problemene med normkonflikt, rotløshet og fremmedgjøring som kan prege både foreldre og barn av foreldre med utenlandsk bakgrunn. Vi har fått følgende perspektiver fra en av de mest kjente sentra i kirkelig regi, Bymisjonscenteret i Tøyenkirken:

"Vi har sett en stor økning av vold blant ungdommer i byen, spesielt ungdommer med innvandrerbakgrunn. Disse ungdommer prøver å vise makt. De er involvert i gjeng-aktiviteter og bruker vold for å skape makt, respekt og status i samfunnet. De opplever seg utestengt fra samfunnet på en eller annen måte. Muligheten for å få makt, respekt og status kommer når man har penger. De har bestemt at de vil ikke bli utsatt for den samme diskriminering og rasisme som deres foreldrene. De ønsker makt, respekt og status nå. Derfor velger de en voldelig livsstil.

I samtaler med flere mennesker både på Bymisjonscenteret og på gata har vi merket at mange brukere har vært utsatt for vold hjemme. Kvinner er flinke til å snakke ut om dette, mens menn ofte holder dette skjult for andre. Mange menn som er utsatt for vold velger å ikke snakke om det. Mitt arbeid i fengsel med voksne menn har visst meg at menn har veldig vanskelig for å snakke om misbruk eller seksuelle overgrep. Jeg tror at menn med innvandrerbakgrunn - særlig afrikansk bakgrunn - har det vanskeligst i forhold til den vold som skjer som resultat

av rasisme og diskriminering. Jeg har snakket med over 50 afrikanske menn som eventuelt bruker vold på grunn av daglig frustrasjon og avvising. Arbeidsløshet og institusjonell "glemt" rasisme er en stor grunn til det."

2. Andre tilbud som er rettet mot spesielt utsatte grupper, er fengselspresttjenesten og arbeid overfor fysisk og seksuelt mishandlede kvinner. Selv om det kirkelige arbeidet alltid må søke å omslutte offeret for en ugjerning, viser erfaring fra dette arbeidet at det også er avgjørende hvordan en overgriper blir møtt. Her er det et behov for mer metodisk kunnskap og mulighet til å kunne utveksle erfaringer.

3. Mange menigheter og kirkelige fellesråd har innenfor en trang økonomisk ramme valgt å prioritere diakonitjenesten. Noen kommuner har også valgt å satse spesielt på ungdomsdiakoni, og avsatt egne midler til en slik stilling. Ofte har en slik ungdomsdiakonistilling lyktes i å kanalisere engasjementet hos ungdom til kirkelige organisasjoner som KRIK eller Changemaker. Ringvirkningene kan derfor være store.

Ikke minst viktig er nattkafearbeidet, ofte drevet i samarbeid med andre organisasjoner som Norges KFUK-KFUM og Kirkens Sosialtjeneste. Ofte er nattkafebesøk den eneste kontakten mange unge har med kirken etter konfirmasjonen. Mange som samles er fra muslimske hjem, og nattkafeen blir derfor den eneste måten kirken kan kommunisere med disse ungdommene. Driften av nattkafene er i all hovedsak mulig som følge av stor frivillig innsats, men ikke alltid opplever menighetene det som sitt ansvar å sette av midler til slikt arbeid. I de tilfeller hvor det også er vanskelig å hente ut kommunale midler, blir nattkafearbeidet derfor mer sårbart enn hva det fortjener. En egen stilling i et samarbeid med de to nevnte organisasjoner og Bispedømmekontorene i Oslo og Borg er nettopp etablert for å gi større tyngde til nattkafearbeid og andre lavterskeltilbud i kirkelig regi.

Arbeidsområder på lokalt og nasjonalt plan:

1. Styrke kirkens diakonale oppdrag

Innenfor en begrenset ressursituasjon vil det viktigste være å prioritere, og se arbeidet i større grad i sammenheng. Dagens velstands-Norge makter ikke å gi en tilstrekkelig omsorg til alle som trenger det. Særlig er familien under sterkt press, og det er også her mesteparten av volden skjer. Kirkelig frivillig arbeid er den fremste tydeliggjøringen av hva det vil si å være en tjenende kirke, og blir bare mer viktig i tiden framover. Tiåret har som sin grunnleggende begrunnelse at slike handlinger er helt avgjørende bidrag til å bygge et bedre samfunn.

2. Tilrette lavterskeltilbud

Kirken må ikke bare søke ut til menneskene der de er, men like mye invitere disse inn til kirken. Kirken har nok av rom å ta av, og bør la flest mulig få adgang til disse rommene, naturligvis med respekt for hva kirken og kirkerommet er. Ofte er slikt arbeid mulig å gjennomføre i samarbeid med andre organisasjoner, og gjerne med støtte fra kommunale myndigheter.

3. Samarbeide med andre gode krefter om forebyggende arbeid

Mange aktive kristne er på eget initiativ med i et omfattende forebyggende arbeid. Et eksempel på dette er "Natteravnene" Kirkene og kristne organisasjoner trenger ikke skape nye tiltak, men kan heller gi støtte til og informere om arbeid som allerede finnes. Kirken er den eneste institusjonen som finnes i alle deler av landet, og vil derfor alltid bli regnet med når lokale tiltak skal utprøves.

4. Fremme alternativer til vold

Kirken har fått en utfordring fra Jesus Kristus om å elske våre fiender. Dette krever at vi går inn i arbeid som også kan synes vanskelig og hvor vi ikke må regne med umiddelbar anerkjennelse. Generelt vil vi få anerkjennelse i arbeidet med å fremme andre konfliktløsningsmetoder enn ved bruk av makt, men i noen konkrete situasjoner vil en slik tilnærming ikke møte særlig støtte.

Alternativer til vold må også bygge på en forståelse av hvilke mentale prosesser som kan skape vold. Generelt er det en forståelse av at bruk av vold er både uttrykk for usikkerhet, men samtidig en mestringsstrategi. Kirken kan bidra til at voldsovergrepere får en selvbebreftelse, som ikke må bekreftes gjennom bruk av vold.

5. Arbeide mot voldspåvirkning i bildemedier og reklame

Spekuleringen i vold er med på å rive ned de moralske sperrene hos mange. Ytringsfriheten er viktig, men kan ikke brukes til å formidle et menneskesyn som bryter med den almenne moral. Særlig viktig er dette der dette skjer med sterke kommersielle interesser som motivasjon, og der mishandling av kvinner formidles og utnyttes.

6. Arbeide for at statlig maktmisbruk opphører

Den norske stat er en rettsstat med et ansvarlig politi- og rettssystem. Likevel kan det i Norge skje maktovergrep, særlig mot de svakeste blant oss. Både i samband med behandling av asylsøkere og psykiatiske pasienter er det avdekket at de ansatte bruker en unødig stor grad av tvang. Selv om staten har rett til å bruke makt i utøvelsen av viktige samfunnsfunksjoner, må en slik utøvelse være proporsjonal, dvs ikke være kraftigere enn hva som er nødvendig.

7. Fremme demokratisk basert forsvar, men også anerkjenne retten til samfunnstjeneste

Forsvaret skal reformeres, som følge av endrede trusselbilder og erkjennelsen av at forsvarsbudsjettene ikke vil øke. Samtidig skjer en dreining av forsvaret mot et teknologisk avansert forsvar, der den menneskelige faktor ikke lenger er så viktig. Foreløpig står den almenne verneplikten fast. Utviklingen i retning av en krigføring ved hjelp av avansert militærteknologi, betyr imidlertid at verneplikten i slike situasjoner blir mindre viktig. En større debatt om framtidige utfordringer kommer i en utredning kalt "sikkerhet og sårbarhet" fra Komiteen for Internasjonale Spørsmål (KISP). I denne utredningen blir det også redegjort for hvordan vi kan hente erfaringer fra fredelig konfliktløsning.

INTERNASJONALE ØKUMENISKE PERSPEKTIVER

Grunnleggende observasjoner:

1. Arbeidet for menneskerettighetene har de siste årene fått økt bevissthet på den internasjonale arena, og også i kirkelige sammenhenger. I det konkrete arbeidet med å bruke rettighetsbasert tilnærming til en lang rekke spørsmål (som for eksempel demokrati og medbestemmelse, rettsstat, økonomisk og sosial utvikling, fattigdomsbekjemping) møter vi oftere og oftere et annet begrep, nemlig menneskelig sikkerhet. Retten til liv er grunnleggende, også det å ikke leve i frykt for voldsovergrep. Arbeid mot vold er altså et menneskerettighetsarbeid.

2. Når vi identifiserer ulike former for vold, peker Kirkenes Verdensråd på hvor viktig det er at vi bruker en vid forståelse av vold; fysisk vold, psykisk vold, strukturell vold, vold i hjemmet, i ulike lokale fellesskap, i kirken, i samfunnet, voldelige konflikter mellom land og i

andre internasjonale sammenhenger. Ved å angripe vold fra ulike synsvinkler vil vi også se sammenhenger mellom hva vi kunne kalle en voldskultur i forhold til en fredskultur.

3. På samme måte som at de fattige alltid vil være blant oss, vil vi ha vold i blant oss. På samme måte som vi aldri skal hvile i arbeidet for å bekjempe fattigdom, må vi heller ikke hvile i arbeidet mot vold. Rettferdighetsarbeid er også arbeid mot vold. Dette arbeidet utfordrer oss også til å høste erfaringer fra det sterke engasjementet mange kirker i Sør er preget av.

Arbeidsområder der norske kirker og kristne organisasjoner kan bidra:

1. Krig mellom land og borgerkriger

De aller fleste krigene i dag er interne borgerkriger; enten mellom ulike folkegrupper, om ressurser eller utfra andre interessekonflikter. Kirken kan spille en viktig rolle i fredsarbeid, både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Styrking av det sivile samfunn, støtte oppbyggingen av demokratiske strukturer, mobilisere lokalmiljø, og deltakelse på det nasjonale nivå. Erfaringene som Kirkens Nødhjelp bringer med seg, er svært anerkjent. Etableringen av en "Felleskirkelig plattform for internasjonalt samarbeid om fred og forsoning" i 2000 kan i enda større grad styrke arbeidet til norske kirker og kristne organisasjoner.

2. Vold innen familier

Internasjonalt er vold innen familien et enda større problem enn i Norge. Ulike former for misbruk må behandles, særlig rettet mot kvinner og barn. I mange samfunn ser vi også at mennesker født med en funksjonshemming er særlig utsatt. Samtidig som norske erfaringer her kan ha en positiv rolle, må det understrekes at den nærheten menighetene i andre land har til menneskene i lokalmiljøet ofte er langt tettere enn i norske menigheter. Økonomisk støtte til slikt arbeid må prioriteres.

3. Vold i kirkene

Vold utøvd gjennom en maktrelasjon er særlig viktig for kirkene. Særlig sentralt er dette dersom slike handlinger utøves med en kristen begrunnelse. Forpliktelsen på Evangeliet medfører at vi søker å bygge fellesskap og understreke verdien av mangfold innenfor et slikt fellesskap. En oppgave for kirker i Norge å støtte kirker andre steder i verden som er ofre for såkalt religiøs vold mot dem som defineres utenfor et kirkelig fellesskap.

4. Religionskonflikt

En økende bruk av religion som motiv for å legitimere konflikter, for å motivere til voldelig atferd eller konflikter er religionenes betydning. Kirkene har, i likhet med ledere fra andre religiøse samfunn, en særskilt oppgave i forsoning og brobygging. Det er utvilsomt flest kristne verden over som utsettes for overgrep, og myndighetene er i mange land medskyldige i at religionsfriheten blir forsøkt tatt fra disse. Arbeid for å styrke religionsfriheten og arbeid med å bygge forståelse på tvers av religiøse skillelinjer må styrkes parallelt.

I dette arbeidet er det viktig å satse på etablerte fellesfora, som for eksempel World Conference for Religion and Peace, samt Oslokoalisjonen for tros- og livssynsfrihet.

5. Rasistisk vold

Dette er vold som utfordrer kirkene på en spesiell måte fordi det utfordrer vår forståelse av selve menneskeverdet. Det er dessuten et økende problem – særlig hvis vi utvider begrepet til også å omfatte etnisk vold. Religiøs undertrykking og vold henger i mange tilfeller sammen med rasistisk vold, slik vi blant annet ser det overfor dalitene (de kasteløse) i India.

6. Håndvåpen

Håndvåpen (definisjonen er våpen som kan bæres) dreper flere mennesker i kriger og konflikter enn tyngre våpen, og er dessuten årsak til mange drap og skader i kriminalitet. Mengden av våpen tilgjengelig er ofte i seg selv med på å øke konflikts- og voldsnivået. Gjennom NISAT – Norwegian Initiative for Small Arms Transfer – jobber Kirkens Nødhjelp sammen med Røde Kors, PRIO og NUPI – for bedre kontroll med håndvåpen, for begrenset bruk og for å minske antallet våpen. I Norge er det i regi av Justisdepartementet startet et arbeid for å bygge opp et register hvor alle håndvåpen må registreres for å være lovlige. Slikt arbeid er også viktig i andre land.

7. Fattigdom og vold

Fattigdom skaper vold, og det er mer vold blant fattige enn rike. For mennesker i mange fattige land er det å ty til ulovlige handlinger et uttrykk for en desperat kamp for å overleve. Arbeid for å fremme alternativer til illegale handlinger krever imidlertid at disse alternativene faktisk gir en viss trygghet.

Samtidig må arbeidet med vold ikke overse at verden preges av en strukturell vold, der mer enn 35.000 barn daglig dør av sult eller sykdommer. Dette arbeidet for rettferdighet er en sentral del av kirkens kall.

VEDLEGG 1:

Viktige datoer

12.oktober 2000: Idemyldringsseminar

I løpet av høsten /vinteren 2000-2001: Slutføring av arbeidet i Den nasjonale dialogen om tro og livssyn, der en gruppe særlig har sett på våre bidrag i å skape fred og arbeide for å overvinne vold.

I løpet av høsten /vinteren 2000-2001: Etablere en hjemmeside hvor alle organisasjonenes hjemmesider har pekere

I løpet av høsten /vinteren 2000-2001: Fremme forslag overfor Oslo bystyre om at Oslo blir en del av nettverket for fredsbyer

:

I løpet av høsten /vinteren 2000-2001: Presentere søknader for bevilgende myndigheter

3.februar: Internasjonal lansering

3.april: Hovedaksjonsdag for "Brød for verden"2001

Kirkens Nødhjelps fasteaksjon neste år vil fokusere på Brasil (særlig Rio de Janeiro) og vold. Koblingen mellom Tiåret mot vold og håndvåpenspørsmål i forbindelse med Viva Rio er allerede etablert.

Juni: Møte med involverte på regionalt og lokalt plan i de ulike organisasjonene (bør holdes årlig -- kan første gang knyttes sammen med diakonisamling for diakonikonsulenter i bispedømmekontorene som skjer i Oslo)

Etter sommeren: Ferdigstilling av brosjyre til menigheter og lokallag, etablering av en prosjektstilling.

November: Kirkemøte: Tiår for overvinnelse av vold er foreslått som hovedsak

VEDLEGG 2:

Muligheter til å finne finansiering:

Det må være en sentral motivasjon at aTiåret i størst mulig grad skal frigjøre ressurser til bruk i lokalt arbeid. Det bør også være en motivasjon at ulike kirkesamfunn kan gå sammen om et slikt arbeid, gjerne også i samarbeid med andre religiøse samfunn.

I tillegg til kommunale myndigheter og lokalt næringsliv, er det viktig at det legges opp til en mulighet til å kunne hente ut midler til et sentralt sekretariat, som bør ha en lokalisering som ivaretar det økumeniske. Samtidig bør det finnes kontaktpersoner og –grupper på regionalt nivå, som diakonikonsulenter på bispedømmekontorene.

Som følge av sammenfallet med FNs tiår, er det all mulig grunn til å tro at det etter hvert bli tilgang på økonomiske midler. En oversikt over frister bør være klar tidlig på høsten.

Utfordringen ligger i å få forståelse for at offentlige midler også kan gå til å støtte et prosjektsekretariat, og ikke bare til konkrete tiltak i regi av enkeltorganisasjoner eller samarbeidende organisasjoner. Her er det relevant å vise til erfaringene fra Jubileum 2000, der et sentralt sekretariat var helt avgjørende for den virksomheten som skjedde lokalt.

Kirkene har ikke særlige erfaringer fra å hente inn støtte fra næringslivet. Røde Kors har i sitt "Stopp Volden!"-prosjekt hatt et godt og langvarig samarbeid med Storebrand. Dersom vi ønsker å tenke videre om en mulighet for å hente inn midler til et slikt arbeid, kan andre forsikringsselskaper være en aktuell målgruppe.

Vesta Forsikring har vært sentrale i etableringen av "Natteravntjenester" i ulike byer, og har også i flere år støttet den såkalte "Bergenskonferansen" i samarbeid med Kommunenes Sentralforbund. Det er ikke sannsynlig at det vil komme betydelige inntekter bare fra en næringslivsaktør, men det kan være interessant å forsøke en slik strategi i første omgang. Realismen tilsier imidlertid at det vil bli størst muligheter for finansiering fra offentlige kilder.

En diskusjon om ønskeligheten av et slikt samarbeid med en privat aktør er likevel ønskelig.

